

Література:

1. Про пенітенціарну систему: проєкт Закону України № 5293 від 22.03.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71498

2. Висновок Головного науково-експертного управління до проєкту Закону України № 5293 від 22.03.2021: URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71498

ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАСУДЖЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Царюк С. В.

*кандидат юридичних наук,
професор кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології
Академії Державної пенітенціарної служби*

Нестеренко В. В.

*аспірант
Академії Державної пенітенціарної служби
м. Чернігів, Україна*

Міністерство Оборони України (далі – Міноборони) послідовно реалізує всі заплановані заходи щодо запровадження стандартів НАТО для виконання закріпленого в Конституції курсу на повноправне членство України в ЄС та НАТО. Від так, Збройні Сили України (далі – ЗСУ), постійно модернізуються та мають статус одних з найсильніших у Європі, що поступаючись чисельно й технічно, стримують агресію Російської армії. З метою недопущення підриву довіри суспільства та міжнародної спільноти до ЗСУ, а також задля досягнення високих цілей, поставлених перед нашою державою, нам потрібно мінімізувати військову злочинність за допомогою дослідження особи військового правопорушника, а також покращити механізми їх виправлення і ресоціалізації. У подальшому виконання поставлених цілей можливе шляхом проведення кримінально-виконавчої характеристики засуджених військовослужбовців. Предмету вивчення кримінально-виконавчої характеристики, присвячені роботи таких вітчизняних науковців, як: В.С. Батиргарєєвої, І.Г. Богатирьова,

Т.А. Денисової, М.С. Пузирьова, Ю.В. Сокоринського, Ю.А. Чеботарьової, та інших.

Спираючись на їх цінні здобутки в теорії вивчення засудженого, маємо зосередити увагу на спеціальному суб'єкті виконання кримінального покарання, військовому правопорушнику. Погоджуючись з професором І.Г. Богатирьовим щодо необхідності вивчення соціально-демографічних, кримінально-правових та морально-психологічних ознак особистості військовослужбовця засудженого за кримінальне правопорушення [1, с. 54], і вважаємо за необхідне застосувати його підходи до вивчення особи військового правопорушника. Враховуючи той факт, що в Україні функціонує дисциплінарний батальйон, в якому відбуваються покарання військовослужбовці, які не скоїли важких кримінальних правопорушень, адже здебільшого це військовослужбовці, які порушили статтю 407-му Кримінального кодексу України (Самовільне залишення військової частини або місця служби), та були засуджені до позбавлення волі на строк до двох років. На відміну від 2014-2017 років, коли здебільшого в дисциплінарному батальйоні утримувалися мобілізовані військовослужбовці, чії соціально-демографічні ознаки включали середній вік (35 років), здебільшого були освічені й соціально забезпечені, то сьогодні вони досить різняться. В дисциплінарному батальйоні утримуються військовослужбовці, середній вік яких знизився, освіта, здебільшого, середня, власного житла, як правило, не мають. [2, с. 83]. Серед їх морально-психологічних ознак, варто відмітити високу мотивацію правослухняної поведінки, та майже взірцевий процес відбування ними кримінального покарання в дисциплінарному батальйоні. Вони ґрунтуються на тому, що переважна більшість військових правопорушників мають статус учасників бойових дій, та сподівання на умовно-дострокове звільнення від покарання у подальшому [3]. Досліджувати морально-психологічні ознаки засуджених військовослужбовців, необхідно звернути увагу на дуже високу мотивацію до виправлення і ресоціалізації, що досягається, зокрема, й шляхом залучення їх до громадської ради засуджених, яка функціонує в дисциплінарному батальйоні відповідно до наказу Міноборони № 215 від 18.05.2015 року, та на якій вирішуються питання щодо матеріального забезпечення засуджених (закупівлі спортивного обладнання, тощо) [4]. Попри всі позитивні зміни, що відбуваються сьогодні в ЗСУ, варто також врахувати звіти Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за останні 5 років, відповідно до яких, засуджені військовослужбовці мають труднощі в сфері забезпечення їх прав на соціальний захист, на охорону здоров'я, на освіту, на культуру, тощо. Зокрема в його звітах були висвітлені такі недоліки, як: брак побутової техніки для їх потреб під час відбування покарання, паливо-мастильних речовин, особового складу конвойного персоналу, неналежний санітарний стан у приміщенні

харчоблоку, недостатнє забезпечення засобами індивідуального захисту, та проблеми з додержанням протиепідемічних заходів, що в свою чергу призвело до порушення вимог національного законодавства та недотримання міжнародних рекомендацій у сфері поводження із в'язнями [5], [6], [7]. Також негативно впливає на ефективність виконання та відбування покарання засудженими неповна укомплектованість сержантського та офіцерського складу дисциплінарного батальйону, що зумовлена низьким грошовим забезпеченням, по відношенню до регіону, специфікою проходження служби в дисциплінарному батальйоні та високими корупційними ризиками під час заміщення вакантних посад.

Підсумовуючи окремі структурні елементи кримінально-виконавчої характеристики засуджених військовослужбовців, можемо стверджувати, що реалізації ефективного порядку та умов виконання і відбування кримінальних покарань в дисциплінарному батальйоні здійснюється на недостатньому рівні. Необхідно усунути недоліки, виявлені омбудсманом та підвищити мотивацію персоналу дисциплінарного батальйону, щоб не створювати загрозу репутації ЗСУ на їх шляху до членства в НАТО.

Література:

1. Богатирьов І.Г. Корекція поведінки засуджених жінок в установах виконання покарань / І.Г. Богатирьов. – Чернігів, 2003. – 168 с.
2. Царюк С.В., Нестеренко В.В., Виправлення і ресоціалізація засуджених військовослужбовців: сучасний стан та перспективи їх реалізації й удосконалення. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: право. 2021. № 1(12). С.78-89.
3. Штрафбат по-українськи // АрміяINFORM: [Веб-сайт]. Київ, 2020. URL: <https://armyinform.com.ua/2020/03/shtrafbat-po-ukrayinsky-abochym-duhaye-dysczyplinaryj-bataljon/> (дата звернення: 19.09.2021).
4. Про затвердження Інструкції про порядок відбування покарання засуджених військовослужбовців у виді тримання в дисциплінарному батальйоні: Наказ від 04.06.2021 №155 // міністерство оборони України. Київ: Міністерства оборони України, 2021. 42 с.
5. Військовослужбовці, які відбувають покарання у єдиному в країні дисциплінарному батальйоні, не мають доступу до медичної допомоги // Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: [Веб-сайт]. Київ, 2016. URL: <https://ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/2316-xt-vijskovosluzhbovtsi-yaki-vidbuvayut-pokarannya-u-yedinomu-v-kraїni-di/> (дата звернення: 19.09.2021).
6. Щорічна доповідь Уповноваженого з прав людини за 2019 рік // Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: [Веб-сайт]. Київ, 2020. URL: <https://pon.org.ua/novyny/7765-schorchna->

dopovd-upovnovazhenogo-z-prav-lyudini-za-2019-rk.html (дата звернення: 20.09.2021).

7. Результати моніторингового візиту до 307-го дисциплінарного батальйону Військової служби правопорядку Збройних Сил України // Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: [Веб-сайт]. Київ, 2020. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/v%D1%96zitu-do-307-go-discipl%D1%96narnogo-bataljonu-v%D1%96jskovo%D1%97-sluzhbi-pravoporyadku-zbrojnih-sil-ukra%D1%97ni/> (дата звернення: 20.09.2021).

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Шкута О. О.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри професійних та спеціальних дисциплін
Херсонського факультету
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Херсон, Україна*

Закладений у 2016 році новий шлях реформування кримінально-виконавчої системи та подальше реформування системи виконання покарань, у напрямку забезпечення дотримання прав людини, приведення умов тримання засуджених та ув'язнених у відповідність до європейських норм і стандартів є неможливим без використання накопиченого роками позитивного досвіду функціонування зарубіжних пенітенціарних систем.

Проте позитивний європейський досвід може бути адаптований до українських реалій лише за умови ретельного вивчення найефективніших законодавчих конструкцій, що належать до пенітенціарних систем у різних державах, і використання цих напрацювань у кримінальному та кримінально-виконавчому праві України.

Науково-практична доцільність створення в Україні пенітенціарної системи нового типу полягає в необхідності:

- 1) наукового обґрунтування спрямованості функціонування пенітенціарної системи в Україні саме на пенітенціарний вектор розвитку;
- 2) формування нової нормативно-правової бази функціонування пенітенціарних установ шляхом удосконалення чинного законодавства;